

Vietnamský pohled na český jazyk

Vliv mateřského jazyka vietnamských rodilých mluvčích při studiu češtiny

JULIE LIEN VRBKOVÁ

Při výuce českého jazyka pro vietnamské rodilé mluvčí se pedagogové setkávají s mnoha překážkami, které vyplývají z odlišné struktury mateřského jazyka studentů (vietnamština) a vyučovaného jazyka (čeština), tedy dvou místně i kulturně vzdálených jazyků. V tomto příspěvku bychom se chtěli zamyslet nad vybranými specifiky vietnamského jazyka s cílem jejich praktického využití při vyučování českého jazyka pro vietnamské rodilé mluvčí.

Po příletu z Vietnamu do ČR vietnamský občan neurazí jen velkou geografickou vzdálenost (přes 9000 km vzdušnou čarou), ale také vzdálenost kulturní a jazykovou. Zatímco geografickou vzdálenost může v dnešní době leteckou dopravou překonat během jednoho dne, překonávání kulturní a jazykové vzdálenosti bývá velmi dlouhým procesem, který se může protáhnout na několik let (někdy i desetiletí). Známý český lingvista a vietnamista Ivo Vasiljev napsal, že „čeština a vietnamština jsou přímo na protipólech pomyslného měřítko, kterými bychom hodnotili vzájemné rozdíly mezi jazyky“ (Vasiljev 2006: 51). Na některé z těchto rozdílů mezi dvěma geograficky i kulturně vzdálenými jazyky (mezi českým a vietnamským jazykem) bychom rádi upozornili v této stati.

Jako pedagogové vyučující český jazyk pro cizince můžeme přihlédnout k jazykovým specifikům, která nám mohou odhalit způsob nahlížení vietnamských mluvčích na český jazyk. Jak a v čem se liší gramatický systém vietnamštiny a češtiny? Co a proč je pro vietnamské mluvčí obtížné pochopit? V tomto příspěvku se zaměříme na několik vybraných lingvistických jevů.

Pár zajímavostí o vietnamštině

Vietnamština se řadí do skupiny viet-muongské, větve mon-khmerské austroasijské jazykové rodiny (Slavická 2008: 17). Podle nejnovějších statistik má současný Vietnam přes 97 milionů obyvatel.¹ Podle údajů z roku 2016 tvoří Vietové, jejichž mateřským jazykem je vietnamština, přibližně 87 % obyvatel Vietnamu,² ke zbývajícím 13 % patří dalších více než 50 etnik,³ které mají svůj vlastní jazyk a kulturní zvyklosti. Na území Vietnamu se tedy mluví asi 60 různými jazyky. Ivo Vasiljev upozornil na skutečnost, že se jazykové rodiny jihovýchodní Asie a Oceánie na území Vietnamu pozoruhodným způsobem „stýkají a prolínají“, na základě čehož došel k závěru, že „Vietnam je jakýmsi průsečíkem na lingvistické mapě jihovýchodní Asie“ (Vasiljev 1999: 31).

Vietnamština je jazykem Vietů (người Việt, người Kinh), majoritního etnika Vietnamu. V současnosti se vietnamština zapisuje latinkou. Toto latinizované písmo vytvořili během 17. století evropští misionáři, v prvním období po svém vzniku sloužilo především církevním účelům, později během francouzské koloniální nadvlády se latinizovaná vietnamština začala vyučovat i na školách. Po vyhlášení Vietnamské demokratické republiky 2. 9. 1945 (Strašáková 2008: 168) byla vietnamština zapisovaná latinkou vyhlášena za jediný úřední jazyk platící pro celý Vietnam (Slavická 2008: 24).

Základní slovní zásoba vietnamštiny se skládá z jednoslabičných slov. Vietnamština je tónový jazyk, to znamená, že změna melodického průběhu slabiky (tónu) vede ke změně významu slabiky (Nguyen Phan Canh 1984: 18). Vyslovuje-li se např. slabika [ba] s postupným melodickým klesáním hlasu, tak její význam je babička, pokud ji ale vyslovíme s rovným tónovým průběhem (hlas neklesá ani nestoupá), tak je její význam v češtině číslo tři. Vietnamština má v současnosti 6 tónů, tyto tóny jsou v písmu zaznamenávány diakritickými znaménky.

1 Dostupné z <<https://danso.org/viet-nam/>>. [15. 6. 2019].

2 Dostupné z <http://www.mofahcm.gov.vn/vi/mofa/tt_vietnam/nr040810154926/> [15. 6. 2019].

3 Různé zdroje uvádějí odlišné počty národnostních menšin ve Vietnamu. Nejčastěji bývá uváděno, že Vietnam je zemí s 54 etniky, ve kterých je zahrnuto majoritní etnikum Vietové. (http://www.mofahcm.gov.vn/vi/mofa/tt_vietnam/nr040810154926/).

Jiné zdroje mluví i o 60 různých etnicích na území Vietnamu (Slavická 2008: 13).

Český jazyk z pohledu rodilých mluvčích amorfního jazyka

Základní slovní zásoba vietnamštiny je tvořena jednoslabičnými slovy, která se neskloňují, nečasují a nepodléhají ani jiným morfologickým změnám, proto bývá vietnamština ve starší jazykovědě označována jako jazyk amorfní (Vasiljev 1999: 31). Z toho důvodu bývá česká flexe jedním z největších problémů při výuce češtiny pro vietnamské rodilé mluvčí. Při učení češtiny si potřebují osvojit kategorie, které v jejich rodném jazyce neexistují (např. kategorii pádu, gramatického jmenného rodu atd.).

Zatímco ve vietnamštině jsou gramatické významy vyjadřovány pevným slovosledem a užitím pomocných slov, v češtině jsou vyjadřovány ohýbáním slov. Zatímco vietnamština je jazykem eliptickým a pomocná slova nesoucí gramatické kategorie je možné nevyjádřit, aniž by byl narušen smysl výpovědi, v češtině je nutné tyto mluvnické kategorie explicitně vyjadřovat, a to i v případě, že daná kategorie již z těchto výpovědí vyplývá. Jako příklad můžeme uvést způsob vyjadřování singuláru a plurálu ve vietnamštině a v češtině:

1. <i>một quả lê ngon</i>	<i>một</i> – jeden, <i>quả</i> – klasifikátor pro ovoce, <i>lê</i> – hruška	<i>jedna</i> dobrá hruška
2. <i>hai quả lê ngon</i>	<i>hai</i> – dva, <i>quả</i> – klasifikátor pro ovoce, <i>lê</i> – hruška	<i>dvě</i> dobré hrušky
3. <i>những quả lê ngon này</i>	<i>Những</i> – element vyjadřující plurál substantiv, <i>quả</i> – klasifikátor pro ovoce, <i>lê</i> – hruška, <i>ngon</i> – dobrý, <i>này</i> – tento	tyto dobré hrušky
4. <i>Lê ngon thế!</i>	(<i>lê</i> – hruška, <i>ngon</i> – dobrý, <i>thế</i> – tak)	Tak dobrá hruška! Tak dobré hrušky!

Tab. 1: Vyjadřování čísla ve vietnamštině a v češtině

Všimněme si, že v obou jazycích je již z dané číslovky patrné, zda se jedná o jednotné, či množné číslo (*một* – jedna, *hai* – dvě). V češtině uvedení dané číslovky nepostačuje, protože je navíc třeba skloňovat podstatná jména (a také přídavná jména či zájmena, která jsou skloňována v kongruenci se substantivy) za číslovkou v jednotném či množném čísle. Ve slovním spojení dvě dobré hrušky je z číslovky dvě zřejmé, že se jedná o množné číslo, v češtině je ale vyžadováno, aby kromě explicitně uvedené číslovky byly i tvary slov skloňovány (případně časovány) v množném čísle.

Ve vietnamštině rovněž existuje způsob, jak vyjádřit množné číslo bez uvedení číslovky, nikoliv změnou tvarů slov jako v češtině, ale pomocí samostatných elementů množného čísla, které je možné umístit před substantiva (viz Tab. 1). Pokud je ale ve vietnamštině explicitně uvedena číslovka, která vypovídá o tom, zda je výpověď v jednotném, či množném čísle, tento element se neužívá. Pomocných slov se ve vietnamštině používá tam, kde je to nutné pro porozumění, v ostatních případech se těchto pomocných slov neužívá. V hovorovém jazyce jsou tyto pomocné elementy vypouštěny tam, kde je daná kategorie zřejmá z kontextu (viz Tab. 1), např. když ukážeme na několik hrušek na stole a řekneme: *Lê* (hruška) *ngon* (dobrá) *thế* (tak)! Z této výpovědi není patrné, zda se jedná o jednotné, či množné číslo; v konkrétní výpovědi, kdy je číslo známo z kontextu, je možné element množného čísla vypustit.

Jako další příklad si uveďme následující výpověď: Ty dvě dobré hrušky byly na stole. – *Hai quả lê ngon nà y ở trên bàn.* (*Hai* – dva, dvě, *quả* – klasifikátor pro ovoce, *lê* – hruška, *ngon* – dobrý, *nà y* – tento, *ở* – být, v, *trên* – na, *bàn* – stůl.) Podívejme se na tuto výpověď z pozice vietnamského rodilého mluvčího. Zatímco ve vietnamštině je význam čísla vyjádřen již samotnou číslovkou a tím je gramatická kategorie čísla pro tuto výpověď dostačující, k vytvoření obdobné gramaticky správné české věty (viz výše) se musí vietnamský mluvčí seznámit nejen s mluvnickou kategorií čísla, ale i s kategorií gramatického jmenného rodu, která ve vietnamštině neexistuje. Dále se musí naučit systému deklinace u ohebných slovních druhů a konjugace u sloves. Systém české flexe je pro vietnamského mluvčího, který se učí češtinu jako první cizí jazyk, mimořádně náročným úkolem. K pochopení mluvnických kategorií, které v jeho rodném jazyce neexistují nebo jsou v mateřském jazyce vyjadřovány jinými prostředky, jistě může přispět pečlivý výklad těchto gramatických jevů a také jejich soustavné

procvičování a uplatňování v praxi. Gramatický jmenný rod neexistuje např. ani v anglickém jazyce, náročnější problém pro vietnamské mluvčí představuje eliptičnost jejich mateřského jazyka, ve kterém se to, co již bylo jednou vyjádřeno, znovu žádným dalším slovem neopakuje. Díky této vlastnosti vietnamštiny mohou mít vietnamští rodilí mluvčí tendenci k vypouštění některých českých mluvnických kategorií po vzoru svého mateřského jazyka. Uvádím pár příkladů textů napsaných začínajícími studenty češtiny:

Student A (muž, 24 let, 2 roky v ČR): „Jsem vietnamsu. uz bydlim za 2 roky v czech republicke. Myslim tady je zivote vyber nejlepsich. Ten to czecha dobry lidi a pratelsky. [...] Mit 1 stara setra a 2 bratr mladši.“

Student B (chlapec, 14 let, 7 měsíců v ČR): „Česká školy je lepší než VietNamský školy. Ve VietNamská školy musíme dělat těžký úkol a se učit hodně, a nemůžeme hrát sportovní hry. Ale ve češská školy můžeme. Můj kamarády jsou dobří, oba češský a Vietnamský.“

Zatímco první student absolvoval jen krátkodobý kurz češtiny po přiletu do Čech a hned nastoupil do práce, druhý student se před napsáním tohoto textu věnoval intenzivní každodenní výuce českého jazyka, chodil do 8. třídy základní školy v ČR a učil se již gramatickou kategorii čísla v nominativu a akuzativu. V obou textech si můžeme i tak všimnout značné rozkolísanosti ve volbě použití singuláru a plurálu. V závěrečné větě studenta A si všimněme typické chyby u nových studentů češtiny ve spojení Mít [...] 2 bratr mladši. Protože vyjádřil plurál číslovkou 2, nepovažoval za nutné následující substantivum a adjektivum skloňovat v plurálu, což je velmi častá tendence u začínajících vietnamských studentů českého jazyka. Student B po probrání nominativu a akuzativu v češtině lépe rozumí používání kategorie čísla v češtině, ale i tak ji ještě neuplatňuje důsledně. V druhé větě nepochybně chtěl sdělit, že ve vietnamské škole museli *dělat těžké úkoly*, nikoliv jeden *těžký úkol*, patrně vycházel ale ze svého mateřského jazyka, ve kterém by bylo možné vyjádřit danou výpověď bez elementu plurálu. V poslední uvedené větě studenta B si přes nesprávné koncovky můžeme všimnout jeho snahy o použití plurálu, když mluví o svých kamarádech, opět ale nedůsledně, například zájmeno *můj* ponechal v singuláru.

V této souvislosti se podívejme na další příklad eliptičnosti vietnamštiny, a to na příkladech vyjadřování času. Ve vietnamštině je čas vyjadřován pomocnými gramatickými slovy, tzv. časovými elementy (Slavická 2008: 98–100), které se umísťují před predikát.

Element minulého času (EMČ)	đã	<i>Tôi (já) đã (EMČ) đến (přijít) trường (škola).</i> Přišel/Přišla jsem do školy.
Element blízké minulosti (EBM)	vừa	<i>Tôi (já) vừa (EBM) đến (přijít) trường (škola).</i> Právě jsem přišla do školy.
Element přítomného průběhového času (EPPČ)	đang	<i>Tôi (já) đang (EPPČ) đến (přijít) trường (škola).</i> Přicházím do školy.
Element blízké budoucnosti (EBB)	sắp	<i>Tôi (já) sắp (EBB) đến (přijít) trường (škola).</i> Brzy přijdu do školy.
Element budoucího času (EBČ)	sẽ	<i>Tôi (já) sẽ (EBČ) đến (přijít) trường (škola).</i> Přijdu do školy.

Tab. 2: Elementy času ve vietnamštině⁴

Tyto elementy času bývají podobně jako elementy množného čísla ve vietnamštině vypouštěny, pokud je daný čas patrný z příslovečného určení času či z kontextu. Pokud je v české výpovědi uvedeno příslovečné určení času vyjadřující minulost (např. včera, minulý týden), musí být predikát ve tvaru préterita, zatímco ve vietnamštině stačí k vyjádření daného času přítomnost příslovečného určení času ve výpovědi, tvar predikátu se nemění a pomocná gramatická slova, elementy času, je možné vypustit. Porovnejme způsoby vyjádření času ve vietnamštině a v češtině na příkladech několika výpovědí:

4 Pro popis elementů času ve vietnamštině používáme terminologii podle Slavické 2008: 98–100, 223, 266.

Tối qua tôi nghe nhạc.	<i>Tối</i> – večer, <i>qua</i> – uplynulý, minulý, <i>tôi</i> – já, <i>nghe</i> – poslouchat, <i>nhạc</i> – hudba.	Včera večer jsem poslouchal hudbu.
Hôm kia chúng tôi làm việc nhiều.	<i>Hôm kia</i> – předevčírem, <i>chúng tôi</i> – my, <i>làm việc</i> – pracovat, <i>nhiều</i> – hodně.	Předevčírem jsme hodně pracovali.
Chiều mai chúng tôi đi nhà hát.	<i>Chiều</i> – odpoledne, <i>mai</i> – zítra, <i>chúng tôi</i> – my, <i>đi</i> – jít, jet, <i>nhà hát</i> – divadlo.	Zítra odpoledne půjdeme do divadla.
Sáng mai tôi đi thư viện.	<i>Sáng</i> – ráno, <i>mai</i> – zítra, <i>tôi</i> – já, <i>đi</i> – jít, <i>thư viện</i> – knihovna.	Zítra ráno půjdu do knihovny.
Ngày kia chúng tôi đi bơi.	<i>Ngày kia</i> – pozítří, <i>chúng tôi</i> – my, <i>đi</i> – jít, <i>bơi</i> – plavat.	Pozítří půjdeme plavat.

Tab. 3: Vyjádření času ve vietnamštině a v češtině

Pokud určení času z kontextu jednoznačně nevyplývá, je nutné při překladu do češtiny čas, ve kterém děj dané výpovědi mohl proběhnout, stanovit. Uvedme si příklad: *Tôi vẽ tranh.* (*Tôi* – já, *vẽ* – malovat, *tranh* – obraz.) Z této vietnamské věty není jasné, v jakém čase se děj odehrál. Může to vyplývat z kontextu, ne vždy je však kontext jednoznačný. Podobně z této věty nelze jednoznačně stanovit ani způsob, vid a jmenný rod. Bez znalosti kontextu tuto větu proto můžeme přeložit různými způsoby: Maloval jsem obraz. Malovala jsem obraz. Maluju obraz. Namaluju obraz. Budu malovat obraz. Namaloval bych obraz. Maloval bych obraz. Malovala bych obraz...

Při překladu z vietnamštiny do češtiny se proto setkáváme se situacemi, kdy se na základě znalosti kontextu musíme rozhodnout o způsobu překladu vietnamských výpovědí, ze kterých nelze určit některé mluvnické kategorie, které potřebujeme znát kvůli překladu do češtiny. Pokud jsou ve vietnamštině v běžné řeči vypuštěna zájmena, není pak možné bez znalosti kontextu poznat, o kom je řeč, poněvadž vietnamská slovesa jsou gramaticky neurčitá. To může být výzvou i pro překladatele uměleckých děl. Jako příklad uvádíme krátkou ukázkou z povídky *Manželé A Phuovi* (*Hai vợ*

chông A Phủ)⁵ od slavného vietnamského spisovatele To Hoai (1920–2014) a srovnáváme ho s překladem Ivy Zbořilové:

A Phủ chưa kịp nói, My lại vừa thở vừa nói: „Ở đây chết mất.“ (Tô Hoài 2001: 121)

A Phủ (*A Phủ* – mužské jméno) *chưa* (ještě ne) *kịp* (stihnout) *nói* (mluvit), *My* (*My* – ženské jméno) *lại* (znovu) *vừa* (zároveň) *thở* (dýchat) *vừa* (zároveň) *nói* (mluvit): *Ở đây* (tady) *chết* (zemřít) *mất* (ztratit).

Než stačil promluvit, dodala: „Tady bych zemřela.“ (To Hoai 1972: 140)

Pokud ve větě není přítomen podmět, z vietnamské věty není zřejmý původce děje. Jak jsme již zmínili výše, čas se ve vietnamštině vyjadřuje pomocí časových elementů umístěných před slovesem, ale v kontextu, z něhož je zřejmé, v jakém čase se děj odehrává, je možné tyto částice vynechat. To je případ výše rozebírané věty: „*Ở đây chết mất.*“ Pokud neznáme kontext, nemůžeme určit osobu, číslo a čas významového slovesa. Překladatel má tedy mnoho možností, jak zmíněnou větu přeložit, nemůže ale bez znalosti kontextu zjistit, která z nich byla míněna autorem.

V tomto případě bez znalosti kontextu není zjevné, o čí smrti *My* mluví. Pokud bychom měli přeložit výše citovaný text vytržený takto z kontextu, mohli bychom eliptickou větu bez podmětu převést do češtiny mnoha způsoby: Tady zemřu. Tady zemřeš. Tady zemře. Tady zemřeme. Tady zemřete. Tady zemřou. Tady zemřel. Tady zemřeli. Tady zemřely...

Z kontextu výše uvedené povídky lze usoudit, že se *My* patrně obává toho, že kdyby nadále zůstala s rodinou zlého hospodáře, zahynula by, proto raději volí možnost utéci s *A Phuem*, kterého právě zachránila. Proto se patrně překladatelka rozhodla přeložit vietnamskou větu eliptického charakteru slovy: Tady bych zemřela. Tento překlad však nemusí být jediným možným, záleží na našem úsudku na základě kontextu.

5 Příběh povídky *Manželé A Phuovi* se odehrává v době francouzské nadvlády ve Vietnamu. Jedná se o příběh dívky *My*, která byla unesena, aby se stala manželkou nemilovaného starostova syna *A Sua*. V prostředí starostovy rodiny proslulé svou krutostí je velmi nešťastná. Jednoho dne, v době svátku Tet, je starostovou rodinou zajat mladý muž jménem *A Phu* a následně je odsouzen k tomu, aby celý život sloužil ve starostově rodině. Po nějaké době se stane, že lev sežere krávu ze stáda, které *A Phu* hlídal. Starosta nechá *A Phua* připoutat ke kůlu provazy s tím, že jej pustí pouze v případě, že se jim podaří lva chytit. Několik dní a nocí je *A Phu* takto přivázán, bez jídla, bez pití. Když se *My* chodívá brzy zrána ohřívat k ohni, vidí *A Phua* trpět a je jí ho moc líto. Ví, že pokud ho nyní nepustí, brzy zemře. Nakonec sebere odvahu, odváže ho a utíká s ním od nenáviděné starostovy rodiny.

Výše uvedený příklad možností překladu z vietnamštiny do češtiny nám do jisté míry ukazuje, s jakými problémy se musí vietnamský rodilý mluvčí potýkat při vyjadřování v češtině. Proto si při vyjadřování vietnamských rodilých mluvčích můžeme všimnout tendence k eliptičnosti promluvovalých celků, především ale tendence k nevyjadřování některých mluvnických kategorií.

Uvádím další příklad textu napsaného začínajícím studentem češtiny:

Student C (chlapec, 10 let, 1 rok v ČR): „Mám hodně prázdninách. Půjdu s moje sestra do Praha. A budu koubím nové oblečení a nové boty nebo nové mič, a půjdu do kino. Budu učim pro přisti rok. A pak je nový školní rok.“

Student C chodí do 4. třídy ZŠ, zároveň chodí třikrát týdně do kurzu češtiny pro cizince. V kurzu již probírali časování sloves v přítomném, minulém a budoucím čase, také některé mluvnické kategorie u sloves (osoba, číslo, způsob, čas a vid). Také se již učil nominativ, akuzativ a genitiv v singuláru a plurálu. I přes opakování a procvičování má ale pocit, že je mluvnické kategorie moc těžké uplatňovat. Z textu, který napsal, je patrné, že již v hodině češtiny absolvoval výklad české konjugace, ví, že je třeba slovesa časovat v příslušném čase a snaží se na to při psaní myslet. (Toho si můžeme všimnout, když používá tvary *půjdu, budu...*) Někdy se snaží tak intenzivně na časování myslet, že zapomíná na to, že u složených tvarů budoucích časujeme jen pomocné sloveso *být* ve tvaru futura, a časuje i plnovýznamová slovesa (*budu koubím, budu učim*). Další zajímavou ukázkou tohoto textu je, že v poslední větě časuje predikát v přítomném čase, ačkoliv se jedná o nový školní rok po prázdninách v budoucnosti. Usuzujeme, že to je opět vlivem mateřského jazyka, kdy v podobném typu vět element budoucího času nebývá používán.

Podle našich zkušeností doporučujeme pomáhat vietnamským studentům češtiny si uvědomovat, o kterém časovém úseku se právě vyjadřují. Všimli jsme si, že když studenti udělají chybu v časovém určení, jsou schopni se sami opravit, pokud se zeptáme, o jakém čase právě mluví. Uvádím ukázkou reálné konverzace mezi učitelkou češtiny a vietnamskou žákyní D (dívka, 14 let, 1 rok v ČR):

„Co jsi dělala včera odpoledne?“

– „Učím se a odpočívám.“

„Kdy jsi se učila a odpočívala?“

– „Včera. Ano. Učila jsem se a odpočívala.“

Ačkoliv je otázka položena ve tvaru *préterita*, pro vietnamské žáky není snadné si okamžitě vybavit nutnost použití minulého tvaru, když je časové určení patrné z kontextu. Po vhodné otázce na časové určení si vietnamští studenti většinou sami uvědomí nutnost vyjadřovat dané časové určení v češtině konjugací sloves.

Další tendencí vietnamských mluvčích při studiu češtiny je používat slova v základním tvaru i na pozicích, kde je v češtině vyžadováno jejich ohýbání. Uvažujme o situaci, kdy vietnamský mluvčí chce říct svému českému kamarádovi, že jí zmrzlinu:

Tôi (já) ăn (jíst) kem (zmrzlina).
Jím zmrzlinu.

Již při učení této zdánlivě jednoduché české věty naráží vietnamský rodilý mluvčí na celou řadu problémů. Aby tuto větu mohl sám utvořit, musí alespoň na elementární úrovni rozumět morfologickému systému češtiny. České slovo *jím* v tomto případě odpovídá dvěma vietnamským slovům *tôi (já) ăn (jíst)*. Zatímco v češtině je kategorie osoby zahrnuta již ve slovesném tvaru, ve vietnamštině musí být v tomto případě pro vyjádření kategorie osoby použito zájmeno. Když vietnamský rodilý mluvčí pochopí, že pro vyjádření *tôi (já) ăn (jíst)* nelze použít infinitivní tvar slovesa *jíst*, ale tvar odpovídající 1. osobě jednotného čísla, vyvstává další problém. Skutečnost, že vietnamskému zájmenu *tôi (já)* odpovídá ve výše uvedeném případě koncovka **-ím**, je pro vietnamského rodilého mluvčího stále ještě logicky pochopitelná. Jak ale odpovědět uživateli amorfního jazyka na následující otázku: „Proč ale nemohu říct *jím zmrzlina*?“ Učitel češtiny se snaží zvědavému začátečníkovi vysvětlit něco o determinaci a rekcii v češtině. Nakonec dodává: „A proto řídicí člen, v tomto případě sloveso *jíst*, ovlivňuje pád závislého členu, tedy substantiva *zmrzlina*...“ Zde si lze opět povšimnout, že aby mohl vietnamský rodilý mluvčí s porozuměním utvořit výše uvedené vyjádření, musí alespoň na elementární úrovni rozumět nejen konjugaci, ale i deklinaci. Musí se navíc seznámit s mluvnickými kategoriemi, které jeho rodný jazyk nemá (pád, gramatický jmenný rod atd.).

Kromě využívání pomocných gramatických slov je důležitým rysem mateřského jazyka vietnamských mluvčích pevný slovosled, kterým rovněž mohou být vyjadřovány gramatické významy. Pro zevrubnější představu, jak je

pevný slovosled ve vietnamštině užíván, uvádím za účelem srovnání způsobu vyjadřování mluvnických kategorií v obou jazycích následující tabulku:

1. Tôi vẽ Martin.	<i>Tôi – já, vẽ – malovat, Martin.</i>	A. Maluju Martina. B. Martina maluju.
2. Tôi vẽ Martina.	<i>Tôi – já, vẽ – malovat, Martina.</i>	A. Maluju Martinu. B. Martinu maluju.
3. Martina vẽ tôi.	<i>Martina, vẽ – malovat, tôi – já.</i>	A. Martina maluje mne . B. Martina mě maluje. C. Mne Martina maluje.

Tab. 4: Vyjádření rekce v češtině aneb pevný slovosled ve vietnamštině

Ve vietnamštině se změnou pozice větného členu ve výpovědi mění význam celé výpovědi (viz Tab. 4, srovnejte 2. a 3. výpověď), zatímco v češtině záměnou pozice ve větě nedojde k záměně subjektu a objektu, např. v obou výše uvedených výpovědích („Maluju Martinu.“ a „Martinu maluju.“) objektem nadále zůstává větný člen Martinu, který je skloňován v akuzativu. Důvod ke skloňování je pro většinu vietnamských studentů ze začátku velmi těžko pochopitelný. Vysvětlení, které se nám osvědčilo ve vyučovací praxi, spočívá právě ve srovnávání výpovědí s vyměněnými pozicemi (např. „Maluju Martina.“ a „Martina maluju.“). Když si vietnamský student uvědomí, že slovo *Martina* je v obou výpovědích objektem, s vysvětlením snáze pochopí význam rekce a skloňování v češtině. Způsob, jakým lze upozornit na důležitost správného skloňování, je vysvětlit význam výpovědi 1.A v Tab. 4. Začínající vietnamští studenti tuto výpověď („Maluju Martina.“) totiž většinou překládají do vietnamštiny takto: *Tôi* (já) *vẽ* (malovat) *cô* (teta) *Martina* (Martina). Je vhodné vysvětlit, že český význam této výpovědi („Maluju Martina.“) je, že maluji muže, který se jmenuje Martin, a nikoliv ženu, která se jmenuje Martina. Vysvětlení významu této výpovědi v češtině a následné srovnání obou výpovědí („Maluju Martina.“ a „Maluju Martinu.“) vietnamským studentům ukáže, jak velký vliv může mít nesprávné skloňování na význam výpovědí.

Znalost těchto skutečností o vietnamštině může pedagogům českého jazyka pomoci lépe pochopit problémy, se kterými se jejich vietnamští studenti často potýkají, a mohou tak být užitečné při přípravě na výuku.

LITERATURA

- HLAVATÁ, Lucie – IČO, Ján – KARLOVA, Petra – STRAŠÁKOVÁ, Mária
2008 *Dějiny Vietnamu*. Praha: NLN
- HLAVATÁ, Lucie – SLAVICKÁ, Binh
2003 *Praktická vietnamština*. Praha: Fortuna
- KARLÍK, Petr – NEKULA, Marek – PLESKALOVÁ, Jana (ed.)
2002 *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny
- KARLÍK, Petr – NEKULA, Marek – RUSÍNOVÁ, Zdeňka (ed.)
2003 *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny
- KUFFNEROVÁ, Zlata
1994 *Překládání a čeština*. Praha: H&H
- LEVÝ, Jiří
1998 *Umění překladu*. Praha: Ivo Železný
- NGUYEN, Phan Canh
1984 *Základy vietnamštiny*. Praha: SPN
- PALKOVÁ, Zdena
1994 *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Karolinum
- SLAVICKÁ, Binh
2008 *Praktická fonetika vietnamštiny*. Praha: Karolinum
- TO HOAI
1972 „Manželé A-Phuovi“. In: *Vietnamské povídky*. Přel. Zbořilová, Iva. Praha: Československý spisovatel, s. 137–148
- TO HOAI
2001 „Vợ chồng A Phủ.“ In: *Truyện ngắn Việt Nam thế kỷ XX*. (Hà Nội: Nhà xuất bản Kim Đồng), s. 118–129
- VAŇKOVÁ, Irena (ed.)
2005 *Co na srdci, to na jazyku*. Praha: Karolinum
- VASILJEV, Ivo
2006 „Co bychom měli vědět o vietnamštině.“ In: Jiří Kocourek – Eva Pechová (ed.): *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H&H, s. 49–55

VASILJEV, Ivo

1999 *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnografický ústav AV ČR

INTERNETOVÉ ZDROJE

BỘ NGOẠI GIAO VIỆT NAM (MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
VIETNAMU)

2019 Dân tộc – Ngôn ngữ (Národnosti – jazyky) www.mofahcm.gov.vn Dostupné z
<http://www.mofahcm.gov.vn/vi/mofa/tt_vietnam/nr040810154926/> [15. 6. 2019]

DÂN SỐ (POČET OBYVATEL)

2019 Dostupné z <<https://danso.org/viet-nam/>>. [15. 6. 2019]

